

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o európskom príkaze na predloženie a uchovanie elektronických dôkazov v trestných veciach

[COM(2018) 225 final – 2018/0108 (COD)]

a na tému Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa stanovujú harmonizované pravidlá určovania právnych zástupcov na účely zhromažďovania dôkazov v trestnom konaní

[COM(2018) 226 final – 2018/0107 (COD)]

(2018/C 367/17)

Spravodajca: **Christian BÄUMLER**

Konzultácia	Európsky parlament, 31. mája 2018
Právny základ	článok 82 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Rozhodnutie predsedníctva	22. mája 2018
Prijaté v pléne	12. júla 2018
Plenárne zasadnutie č.	536
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	157/2/0

1. Závery a odporúčania

1.1. EHSV považuje čoraz väčšie využívanie informačných služieb za výzvu pri trestnom stíhaní. Dosiaľ chýba spoľahlivosť a transparentnosť v spolupráci s poskytovateľmi služieb a existuje právna neistota, pokiaľ ide o právomoci v súvislosti s vyšetrovacími opatreniami.

1.2. EHSV víta, že predkladaným nariadením o európskom príkaze na predloženie a uchovanie elektronických dôkazov sa zavádzajú záväzné európske nástroje na zabezpečenie údajov a prístup k nim.

1.3. EHSV víta skutočnosť, že európsky príkaz na predloženie dôkazov a európsky príkaz na uchovanie dôkazov sú vyšetrovacie opatrenia, ktoré je možné vydať len v rámci vyšetrovania trestného činu alebo v rámci trestného konania vo vzťahu ku konkrétnym trestným činom.

1.4. EHSV víta skutočnosť, že európsky príkaz na predloženie dôkazov sa má vzťahovať iba na závažnejšie trestné činy. EHSV poznamenáva, že tento cieľ by sa dal lepšie dosiahnuť tým, že sa ako hranica stanoví dolná hranica dĺžky trestu 3 mesiace a nie horná hranica dĺžky trestu minimálne 3 roky.

1.5. EHSV zdôrazňuje, že toto nariadenie musí byť v súlade so základnými právami a zásadami zakotvenými predovšetkým v Charte základných práv Európskej únie a uznanými v ústavách členských štátov.

1.6. EHSV pripomína, že na vnútroštátnej úrovni často existujú odlišné odpovede na otázku, za akých podmienok je možný prístup k údajom v trestnom konaní a kto o tom rozhoduje. EHSV sa vyslovuje za vypracovanie celoeurópskych harmonizovaných pravidiel, pokiaľ ide o podmienky prístupu k údajom.

1.7. EHSV víta skutočnosť, že oba príkazy musí vydať alebo overiť justičný orgán členského štátu. Možnosť, že v prípade údajov o predplatiteľoch alebo o prístupe môže príkaz na predloženie vydať aj prokurátor, považuje EHSV za problematickú. Zasadzuje sa za to, aby príkaz na predloženie akýchkoľvek osobných údajov mohol vydávať len sudca.

1.8. Rovnako ako Komisia vidí EHSV problém v tom, že by tretie krajiny mohli zaviesť vzájomné povinnosti pre poskytovateľov služieb z EÚ, ktoré by nerespektovali základné práva EÚ. EHSV víta, že návrh obsahuje silné záruky a výslovné odkazy na podmienky a záruky už existujúce v *acquis* EÚ.

1.9. EHSV podporuje možnosť obsiahnutú v návrhu Komisie, aby adresát mohol napadnúť zákonnosť, nevyhnutnosť alebo primeranosť príkazu, ako aj skutočnosť, že vo vydávajúcom štáte sa budú musieť rešpektovať imunity a výsady, ktorými sa ochraňujú požadované údaje v členskom štáte poskytovateľa služieb.

1.10. EHSV víta, že návrhom Komisie sa ukladá povinnosť poskytovateľom služieb, aby si v Únii určili svojho právneho zástupcu na účely prijímania, dodržiavania a vykonávania rozhodnutí, ktoré sú zamerané na zhromažďovanie dôkazov.

1.11. EHSV sa domnieva, že poskytovatelia služieb by mali mať vo všetkých prípadoch právo na náhradu svojich nákladov, ak sa to stanovuje vo vnútroštátnom práve vydávajúceho štátu.

2. Kontext návrhu

2.1. Viac ako polovica všetkých vyšetrovaní trestných činov v súčasnosti zahŕňa cezhraničnú žiadosť o prístup k elektronickým dôkazom, ako sú texty, e-mailové aplikácie alebo aplikácie pre posielanie správ. Na tento účel Komisia navrhuje nové pravidlá, ktoré majú polícii a justičným orgánom umožniť jednoduchší a rýchlejší prístup k elektronickým dôkazom, ktoré považujú za potrebné pri vyšetrovaní, aby mohli zatknúť a odsúdiť páchatel'ov trestných činov a teroristov.

2.2. Rada⁽¹⁾ v roku 2016 vyzvala na prijatie konkrétnych opatrení na základe spoločného prístupu EÚ v záujme zefektívnenia vzájomnej právnej pomoci, na zlepšenie spolupráce medzi orgánmi členských štátov a poskytovateľmi služieb zriadenými v tretích krajinách a s cieľom navrhnúť riešenia problému určovania a presadzovania právomoci v kybernetickom priestore.

2.3. Európsky parlament⁽²⁾ tiež zdôraznil výzvy, ktoré môžu v dôsledku súčasného nejednotného právneho rámca vznikáť pre poskytovateľov služieb, ktorí sa usilujú dodržiavať požiadavky na presadzovanie práva. Európsky parlament vyzval na vytvorenie európskeho právneho rámca vrátane záruk týkajúcich sa práv a slobôd všetkých zainteresovaných.

2.4. Pre situácie, keď sa dôkazy nachádzajú v inej krajine alebo majú poskytovatelia služieb sídlo v inej krajine, boli pred niekoľkými desaťročiami vytvorené mechanizmy spolupráce medzi krajinami. Napriek pravidelným reformám tieto mechanizmy spolupráce čelia čoraz väčšiemu tlaku vyplývajúcemu z rastúcej potreby včasného cezhraničného prístupu k elektronickým dôkazom. V reakcii na to sa viacero členských štátov a tretích krajín rozhodlo rozšíriť svoje vnútroštátne nástroje. Výsledkom je nejednotnosť, ktorá podľa EHSV vedie k právnej neistote a protichodným záväzkom a vyvoláva tiež pochybnosti v súvislosti s ochranou základných práv a procesných záruk pre osoby, ktorých sa takéto žiadosti týkajú.

2.5. EHSV vníma zvýšené používanie informačných služieb ako výzvu v oblasti presadzovania práva, keďže príslušné orgány často nie sú dostatočne vybavené na prácu s dôkazmi online. Jednou z hlavných prekážok je aj zdĺhavý postup získavania dôkazov. Dosiaľ chýba spoľahlivosť a transparentnosť v spolupráci s poskytovateľmi služieb a existuje právna neistota, pokiaľ ide o právomoci v súvislosti s vyšetrovacími opatreniami. EHSV podporuje priamu cezhraničnú spoluprácu medzi orgánmi presadzovania práva a poskytovateľmi digitálnych služieb pri vyšetrovaní trestných činov.

2.6. Súčasný právny rámec EÚ pozostáva z nástrojov Únie na spoluprácu v trestných veciach, ako sú smernica 2014/41/EÚ o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach⁽³⁾ (smernica o EVP), Dohovor o vzájomnej pomoci v trestných veciach medzi členskými štátmi Európskej únie⁽⁴⁾, rozhodnutie Rady 2002/187/SVV, ktorým sa zriaďuje Eurojust⁽⁵⁾, nariadenie (EÚ) 2016/794 o Europol⁽⁶⁾, rámcové rozhodnutie Rady 2002/465/SVV o spoločných vyšetrovacích tímoch⁽⁷⁾, ako aj z dvojstranných dohôd medzi Úniou a tretími krajinami.

⁽¹⁾ Závery Rady o zlepšení trestnej justície v kybernetickom priestore, ST9579/16.

⁽²⁾ P8_TA(2017)0366.

⁽³⁾ Smernica 2014/41/EÚ z 3. apríla 2014 o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach, (Ú. v. EÚ L 130, 1.5.2014, s. 1).

⁽⁴⁾ Akt Rady z 29. mája 2000 potvrdzujúci v súlade s článkom 34 Zmluvy o Európskej únii Dohovor o vzájomnej pomoci v trestných veciach medzi členskými štátmi Európskej únie.

⁽⁵⁾ Rozhodnutie Rady 2002/187/SVV z 28. februára 2002, ktorým sa zriaďuje Eurojust s cieľom posilniť boj proti závažným trestným činom.

⁽⁶⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/794 z 11. mája 2016 o Agentúre Európskej únie pre spoluprácu v oblasti presadzovania práva (Europol).

⁽⁷⁾ Rámcové rozhodnutie Rady 2002/465/SVV z 13. júna 2002.

3. Príkaz na predloženie dôkazov a príkaz na uchovanie dôkazov

3.1. EHSV víta, že predkladaným nariadením o európskom príkaze na predloženie a uchovanie elektronických dôkazov v trestných veciach [COM(2018) 225] sa zavádzajú záväzné európske nástroje na zabezpečenie údajov a prístup k nim. Adresátmi sú poskytovatelia elektronických komunikačných služieb, sociálnych sietí, online trhy, poskytovatelia hostingových služieb a poskytovatelia internetovej infraštruktúry, ako sú napríklad registre adries IP a názvov domén.

3.2. Smernica o EVP sa vzťahuje na všetky vyšetrovacie opatrenia. Zahŕňa to prístup k elektronickým dôkazom, avšak v smernici o EVP sa nenachádzajú žiadne osobitné opatrenia týkajúce sa cezhraničného zhromažďovania elektronických dôkazov. EHSV preto víta skutočnosť, že Komisia navrhuje nové pravidlá, ktoré umožnia polícii a justičným orgánom ľahší a rýchlejší prístup k elektronickým dôkazom.

3.3. EHSV víta skutočnosť, že európsky príkaz na predloženie dôkazov a európsky príkaz na uchovanie dôkazov sú vyšetrovacie opatrenia, ktoré je možné vydať len v rámci vyšetrovania trestného činu alebo v rámci trestného konania vo vzťahu ku konkrétnym trestným činom. Od preventívnych opatrení alebo povinností uchovávanía údajov, ktoré sa stanovujú v právnych predpisoch, sa odlišujú súvislosťou s konkrétnym vyšetrovaním, čím sa zabezpečuje uplatnenie procesných práv, ktoré sa vzťahujú na trestné konanie.

3.4. EHSV berie na vedomie, že príkazy na predloženie údajov o predplatiteľoch a údajov o prístupe majú byť vydané k akémukoľvek trestnému činu, zatiaľ čo príkaz na predloženie údajov o transakciách alebo obsahových údajov má byť vydaný len k trestným činom, na ktoré sa vo vydávajúcom štáte vzťahuje trest odňatia slobody s hornou hranicou minimálne 3 roky alebo k špecifickým trestným činom, ktoré sa uvádzajú v návrhu a pri ktorých existuje konkrétny súvis s elektronickými nástrojmi, a k trestným činom, na ktoré sa vzťahuje smernica (EÚ) 2017/541 o boji proti terorizmu. Toto zameranie na hornú hranicu minimálne tri roky má zabezpečiť, že európsky príkaz na predloženie dôkazov bude vo vzťahu k takýmto údajom použitý len v prípade závažnejších foriem trestných činov. EHSV poznamenáva, že tento cieľ, s ktorým EHSV súhlasí, by sa dal lepšie dosiahnuť stanovením hranice dolnej sadzby trestu na 3 mesiace.

3.5. Právnym základom na podporu opatrení v oblasti justície je článok 82 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. V článku 82 ods. 1 sa stanovuje, že je možné prijímať opatrenia v súlade s riadnym legislatívnym postupom zamerané na vytvorenie pravidiel a postupov na zabezpečenie uznávania všetkých foriem rozsudkov a iných justičných rozhodnutí v celej Únii.

3.6. Nové nástroje vychádzajú z týchto zásad vzájomného uznávania s cieľom uľahčiť cezhraničné zhromažďovanie elektronických dôkazov. Orgán v krajine, v ktorej sa nachádza adresát príkazu, sa nemusí priamo zapojiť do doručenia a vykonania príkazu. Podľa EHSV to môže mať za následok, že občan EÚ bude čeliť situácii, keď orgán iného členského štátu EÚ bude mať prístup k jeho údajom na základe pravidiel danej krajiny.

3.7. EHSV zdôrazňuje, že toto nariadenie musí byť v súlade so základnými právami a zásadami zakotvenými predovšetkým v Charte základných práv Európskej únie a uznanými v ústavách členských štátov. Patrí medzi ne právo na slobodu a bezpečnosť, rešpektovanie súkromného a rodinného života, ochrana osobných údajov, sloboda podnikania, právo vlastníť majetok, právo na účinný prostriedok nápravy a na spravodlivý proces, prezumpcia nevinoty a právo na obhajobu, zásady zákonnosti a primeranosti, ako aj právo nebyť stíhaný alebo trestaný dvakrát v trestnom konaní za ten istý trestný čin. EHSV poukazuje na to, že ochrana týchto práv závisí aj od podmienok, za ktorých sa tieto práva môže zasahovať a kto o tom môže rozhodovať.

3.8. EHSV pripomína, že na vnútroštátnej úrovni často existujú odlišné odpovede na otázku, za akých podmienok je možný prístup k údajom v trestnom konaní a kto o tom rozhoduje. Právomoci v oblasti prístupu k údajom môže mať polícia, prokuratúra alebo súd. Rozdiely existujú aj pri otázke, v akom štádiu vyšetrovania a pri akej miere podozrenia je právne prípustný prístup k údajom. EHSV sa vyslovuje za to, aby sa vypracovali jednotné normy v celej Európe, pokiaľ ide o prístup k údajom.

3.9. EHSV víta skutočnosť, že oba príkazy musí vydať alebo overiť justičný orgán členského štátu. Na vydávaní európskeho príkazu na predloženie alebo uchovanie dôkazov sa vždy musí podieľať justičný orgán, a to buď ako vydávajúci orgán, alebo overovací orgán. V prípade príkazov na predloženie údajov o transakciách a obsahových údajov to musí byť sudca alebo súd. Návrhom Komisie by sa zvýšila celková úroveň právnej ochrany v Európe.

3.10. Možnosť, že v prípade údajov o predplatiteľoch alebo o prístupe môže príkaz na predloženie vydať aj prokurátor, považuje EHSV za problematickú, pretože aj pri údajoch o predplatiteľoch alebo o prístupe ide o osobné údaje a v súvislosti s prístupom k údajom z iného členského štátu je zložité získať dodatočnú právnu ochranu. EHSV sa zasadzuje za to, aby príkaz na predloženie akýchkoľvek osobných údajov mohol vydávať len sudca.

3.11. EHSV podporuje možnosť obsiahnutú v návrhu Komisie, aby adresát mohol napadnúť zákonnosť, nevyhnutnosť alebo primeranosť príkazu. Práva vyplývajúce z právnych predpisov štátu presadzovania sa podľa návrhu Komisie v plnej miere dodržia tým, že sa zabezpečí, že vo vydávajúcom štáte sa budú musieť rešpektovať imunity a výsady, ktorými sa ochraňujú požadované údaje v členskom štáte poskytovateľa služieb. Podľa návrhu to platí najmä v prípade, ak poskytujú vyššiu mieru ochrany než právne predpisy vo vydávajúcom štáte.

3.12. EHSV poukazuje na skutočnosť, že príkaz ovplyvňuje aj práva poskytovateľov služieb, predovšetkým slobodu podnikania. EHSV víta, že v návrhu je zahrnuté aj právo poskytovateľa služieb vzniesť určité nároky vo vydávajúcom členskom štáte, napríklad ak príkaz nebol vydaný alebo overený justičným orgánom. Ak sa príkaz zašle na presadzovanie štátu presadzovania, orgán presadzovania sa môže rozhodnúť neuznať alebo nepresadzovať príkaz, ak sú po jeho prijatí zjavné akékoľvek obmedzené dôvody námietky, a v nadväznosti na konzultácie s vydávajúcim orgánom.

3.13. Podľa návrhu Komisie si poskytovatelia služieb môžu voči vydávajúcemu štátu uplatniť aj nárok na náhradu svojich nákladov v súlade s vnútroštátnym právom vydávajúceho štátu, ak sa to stanovuje vo vnútroštátnom práve vydávajúceho štátu pre vnútroštátne príkazy v podobných vnútroštátnych prípadoch. EHSV sa domnieva, že poskytovatelia služieb by mali mať vo všetkých prípadoch právo na náhradu svojich nákladov, ak sa to stanovuje vo vnútroštátnom práve vydávajúceho štátu.

4. Konflikt povinností

4.1. Rovnako ako Komisia vidí EHSV problém v tom, že by tretie krajiny mohli zaviesť vzájomné povinnosti pre poskytovateľov služieb z EÚ, ktoré by nerešpektovali základné práva EÚ vrátane vysokej úrovne ochrany osobných údajov, ktorú poskytuje *acquis* EÚ.

4.2. Návrh tento problém rieši zavedením opatrenia, ktoré obsahuje silné záruky a výslovné odkazy na podmienky a záruky už existujúce v *acquis* EÚ. EHSV súhlasí s názorom Komisie, že dané opatrenie by mohlo slúžiť ako vzor pre zahraničné právne predpisy.

4.3. EHSV okrem toho súhlasí aj so zahrnutím konkrétnej doložky o „konflikte povinností“, ktoré sa predpokladá v návrhu. To umožní poskytovateľom služieb, aby identifikovali a riešili protichodné povinnosti, ktorým čelia, a iniciovali súdne preskúmanie. Cieľom tejto doložky je zabezpečiť rešpektovanie dvoch zákonov: všeobecných nariadení o blokovaní, ako je napríklad americký zákon o súkromí elektronickej komunikácie, v ktorom sa zakazuje zverejňovanie vo vzťahu k obsahovým údajom v rámci jeho zemepisnej pôsobnosti, s výnimkou obmedzených okolností, ako aj právnych predpisov, ktoré vo všeobecnosti neobmedzujú zverejňovanie, ale môžu ho obmedzovať v jednotlivých prípadoch.

4.4. Výbor súhlasí s Komisiou, že medzinárodné dohody s inými kľúčovými partnermi môžu ďalej minimalizovať situácie, v ktorých dochádza ku kolízii právnych poriadkov. Toto by bol najlepší spôsob, ako zabrániť konfliktom.

5. Smernica o určovaní právnych zástupcov

5.1. Návrh Komisie týkajúci sa európskeho príkazu na predloženie a uchovanie má doplniť smernica, ktorou sa stanovujú harmonizované pravidlá určovania právnych zástupcov na účely zhromažďovania dôkazov v trestnom konaní [COM (2018) 226]. V členských štátoch v súčasnosti existujú rôzne prístupy, pokiaľ ide o povinnosti uložené poskytovateľom služieb. Táto nejednotnosť je zjavná najmä pri elektronických dôkazoch a vytvára pre zapojené strany právnu neistotu. Môže viesť k tomu, že poskytovatelia služieb budú v tejto súvislosti podliehať rôznym a niekedy protichodným povinnostiam a sankčným režimom v závislosti od toho, či poskytujú svoje služby na vnútroštátnej úrovni, cezhraničnej úrovni v rámci Únie alebo mimo Únie.

5.2. Smernica, ktorú navrhla Komisia, ukladá povinnosť poskytovateľom služieb, aby si v Únii určili svojho právneho zástupcu na účely prijímania, dodržiavania a vykonávania rozhodnutí, ktoré sú zamerané na zhromažďovanie dôkazov príslušnými vnútroštátnymi orgánmi v trestnom konaní.

5.3. EHSV je presvedčený, že týmto pravidlom by sa zabezpečilo lepšie fungovanie vnútorného trhu spôsobom, ktorý je v súlade s rozvojom spoločného priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti. Povinnosťou určiť právneho zástupcu pre všetkých poskytovateľov služieb, ktorí pôsobia v Únii, by sa zabezpečilo, aby bol vždy jasný adresát vyšetrovacích úkonov. Týmto by sa zase uľahčilo poskytovateľom služieb dodržiavanie týchto príkazov, keďže právny zástupca by bol zodpovedný za prijímanie, dodržiavanie a vykonávanie týchto príkazov v mene poskytovateľa služieb.

V Bruseli 12. júla 2018

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER
